

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, використання різноманітних матеріалізованих засобів наочності у формуванні елементарних математичних уявлень у старших дошкільників дозволяє моделювати різні логічні структури, розв'язувати логічні задачі, вправи з допомогою спеціально створених конкретних ситуацій; сприяє успішному проходженню таких психічних процесів: сприймання, мислення, запам'ятовування, слугує основою для активізації всієї розумової діяльності, розкриттю логічних зв'язків; сприяє формуванню способів та прийомів навчальної діяльності: узагальнення, виділення головного, розкриття причинно-наслідкових зв'язків, розгляд предметів та явищ з різних точок зору. Створення дидактичних умов використання матеріалізованих засобів наочності: подібні, варіативні, стандартні; сприяють варіативності умов, правил, завдань, що розв'язуються в процесі ігрової діяльності (багаторазове повторення навчальної гри, забезпечує навчальну функцію гри).

Отже, якщо матеріалізовані засоби стають провідним засобом навчання, якщо їх побудова і використання здійснюється дітьми свідомо під керівництвом дорослих і направлене на розв'язання математичних завдань, зв'язаних з засвоєнням певних знань, то в такому разі максимально реалізуються потенційні можливості розвитку математичних здібностей: від побудови і використання реальних (графічних, предметних, рухових) моделей до побудови та використання їх "у думці".

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у підборі матеріалізованих засобів наочності не лише у формуванні елементарних математичних уявлень у старших дошкільників, а й для засвоєння знань з розвитку мови, навчання грамоти, ознайомленні дошкільників з оточуючим світом, природою, тобто в різних розділах програми, створенні вихователем відповідного алгоритму дій дітей з матеріалізованими засобами, розробці індивідуальних робочих зошитів з кожного напрямку індивідуально для кожної дитини зокрема.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: Навчально-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів магістратури. – К.: Кондор, 2008. – С.13-14.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 1999. – №1. – С. 6-9.
3. Баглаєва Н.І. Сучасні підходи до логіко-математичного розвитку дошкільнят // Дошк. вих., 1999. – №7. – С.3-4.
4. Гальперин П.Я. Георгиева Л.С. Формирование начальных математических понятий // Теория и методика развития математических представлений у дошкольников: Хрестоматия в 6 частях. – М.: С-Пб. – 1994. – Ч.3.
5. Венгер Л.А. О формировании познавательных способностей в процессе обучения дошкольников // Дошк. воспит., 1979. – №5. – С.36-38.
6. Выготский Л.С. Психология развития ребенка. – М.: Изд-во Смысл, Изд-во Эксмо, 2005. – С. 327-349.
7. Плетеницька Л.С. Крутій К.Л. Логіко-математичний розвиток дошкільників (за програмою "Дитина в дошкільні роки"). – 2-е вид. – Запоріжжя: ТОВ "ЛПС" ЛТД, 2006. – 156с.
8. Щербакова Е.И., Фунтикова О.А. Формирование представлений и понятий о времени с помощью объемной модели // Дошк. восп., 1986. – №7. – С. 43-47.

УДК 371:78

О.О. Борисова

НА ШЛЯХУ ОНОВЛЕННЯ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Автор статті обґрунтовує необхідність творчого використання як вітчизняного, так і зарубіжного позитивного досвіду оновлення школи засобами музичного мистецтва з

метою логічного та безболісного інтегрування європейської системи вищої освіти у вищу освіту України.

Contemporary native school, being in Bologna process, must be more courageous, creative use as native and foreign positive experience with purpose of logical and painless integration of European education in higher education of Ukraine.

Постановка проблеми. У процесі переорієнтації школи на цілі виховання та особливості функції педагога з його вмінням сприяти ефективному і творчому освоєнню та критичному осмисленню інформації дітьми, на перший план повинні вийти якраз ті предмети, що за своїм змістом “передавання” ними людського досвіду несуть таку можливість.

Сам процес “передавання” передбачає особливості стосунків педагога та вихованця, мистецтва безпосереднього педагогічного діалогу “педагог – учень, педагог – вихованець”. Перш за все це стосується предметів художньо-естетичного циклу.

В основу викладання художніх дисциплін повинен бути закладений принцип активного залучення дитини до великого духовного та емоційного досвіду, закладеному в мистецтві народів нашої планети, через повноцінну творчість та співтворчість дітей. Наслідком такої роботи і буде розвиток художніх цінностей, художньо-образного мислення, уяви, естетичних почуттів, ціннісних критерій, придбання необхідних знань і умінь.

Сучасне дошкільне виховання ґрунтується на засадах народної педагогіки та національної культури, сучасних досягнень науки і надбань світового педагогічного досвіду та родинного виховання.

Однак існує один **спільний** для всіх **принцип** – це повага до унікальної особистості дитини, до неповторності її інтересів.

Стратегічна мета дошкільної освіти – розробка та впровадження людино-центриської моделі – передбачає визначення шляхів формування дошкільника через використання інноваційних методів навчання і виховання, спрямованих на індивідуалізацію та оптимізацію у навчально-виховному процесі, впровадження принципів педагогіки співробітництва, де вимагає активної сумісної творчої діяльності педагога і вихованця.

Мета статті: здійснити зіставний аналіз музичного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Обираючи особистісно орієнтовану модель освіти, ми повинні бути готовими до дослідницької роботи як самі, так і заохочувати дітей до експерименту зі своїм тілом, голосом, рухами, предметами, дитячими музичними іграшками – інструментами, побутовими предметами, що звучать; поєднувати рухи, голос, інструменти за тембром, силою, висотою, ритмом. Активність особистості буде виявлятися не лише у засвоєнні необхідних знань і умінь, а й у здатності вибірково ставитися до цінностей змісту їх, характеру їх використання у певній діяльності, морально-етичному виборі.

Особистісний підхід, заявлений у документах з дошкільної освіти, за змістом перегукується з позицією представників педагогічної громадськості багатьох зарубіжних музично-естетичних систем. Це говорить про те, що світова передова педагогіка має багато спільного, і можна говорити про “наскрізні” методи удосконалення суспільства через удосконалення освіти.

Активність дитини передбачає не стільки використання готових зразків, шаблонів, моделей тощо у засвоєнні знань та навичків, як участь у самому процесі набуття життєвої компетентності, тих навичків, що мають особистісний сенс та значущість. Тому важливо оцінювати та аналізувати не тільки результат у навчанні і вихованні, а й сам процес його отримання.

Особливого значення набуває сказане з огляду на розвиток музично-творчих проявів дітей. Як відомо, творчість – це створення чогось нового. Але, пов’язуючи це з дошкільниками, ми можемо говорити про нове для конкретної дитини, самостійне якраз для

неї, як це нове узгоджується з індивідуальним досвідом дитини на музичних заняттях, де тісно взаємопов'язані почуття і думки, досягається єдність творчих прагнень педагога і вихованця. І якщо говорити про педагогіку співробітництва, та вона досить яскраво виявляється якраз на таких заняттях, набуваючи при цьому особливого нюансу, тобто стає педагогікою співтворчості. Свобода в судженнях та відповідях, творча активність та ініціатива дітей, а також задоволення від спільних занять з'являються саме завдяки музиці.

Постійне спілкування з дітьми потребує особливого діалогу між педагогом і вихованцем, а суттю його стане сама музика.

Доречним може бути досвід видатного вченого Уругваю Альсіри Легаспі де Арісменді, яка пропонує власну систему музично-естетичного виховання дошкільників, в основі якої лежить **принцип діяльності підходу**, що передбачає тісний зв'язок діяльності дитини – діяльності вихователя. У світовій науці цей принцип (при всій його складності і неоднозначності трактування) все більше стає ведучим та головним, тому це дає можливість психологам і педагогам перейти від констанції та спостереження до створення найбільш сприятливих умов для розвитку дитини, розвитку її творчого потенціалу. Якраз діяльність дитини і діяльність педагога, їхня особиста активність складає основу цієї системи початкового музичного розвитку. Для автора такої системи головним є те, що діти розглядаються не тільки як об'єкти педагогічного впливу. Більш важливим і перспективним є бачення в маленьких вихованцях активних суб'єктів, які у власній діяльності, своїм ще не великим, але завжди унікальним досвідом, відкривають навколишній світ, кожного разу по-своєму сприймаючи і переживаючи його.

Головний аспект Арісменді робить на організації діяльності самих дітей. Власний спів, ритмічні рухи під музику, акомпанемент самих дітей на простих музичних інструментах, уміння слухати музику – все це педагог пропонує розглядати як різні види музичної діяльності. Сюди ж вони відносять і хороводи, і малювання дитиною під час експресивного звучання музики, і створення невеликого оркестру з найпростіших ударних інструментів, коли діти всі разом “акомпанують” собі під час співу чи імпровізують. Таке “дійство” викликає у дітей радість, хороший настрій, створює життєрадісну атмосферу, таку необхідну для розвитку творчих здібностей.

Особливістю сучасної японської системи освіти є те, що японці вважають для сучасного робітника чи інженера **необхідність естетичного сприймання навколишнього світу**. Вони всю систему орієнтують на всебічний естетичний розвиток. Японія, яка досягла фантастичних результатів у сфері матеріального і духовного розвитку суспільства, прийшла до цього через розуміння того, що такі якості, як відчуття ритму, темпу, пропорції, гармонії, висока ступінь зору та координації рухів у сполученні зі суворим смаком, тобто з відгуком на красу і неприйняття потворного – все це **сприяє формуванню** у людини **негативного відношення до неохайності в роботі**, браку, перетворюючи честь, точність виконання у природні потреби особистості на рівні гігієни та самоповаги.

Заслуговує на увагу метод видатного японського педагога – інструменталіста Шиничі Сузукі, в основі якого лежить **особливий підхід до слухання музики**. Він стверджує, що виховання дитини починається з самого народження, коли вона чує музику мимовільно у запису кращих її зразків світового мистецтва. Сузукі і його послідовники радять ставити записи під час годування дитини чи підготовки до сну. Музика повинна звучати навколо дитини настільки часто, щоб з часом вона стала часткою природнього середовища, що оточує дитину. Велику роль у музичному вихованні відіграє допомога і безпосередня участь батьків, частіше матері. Це виявляється особливо в процесі навчання гри на інструменті, як правило, на скрипці, яка “росте” разом з дитиною. Методика Ш. Сузукі дозволяє дітям тримати у своїй пам'яті великий об'єм практичного матеріалу, що вивчається, а стабільність його є запорукою зв'язку поколінь. Це дозволяє влаштовувати великі “Фестивалі Сузукі”, які періодично проводяться в Японії, США.

Цікавим є досвід італійських педагогів з музичного виховання. Італійське товариство з музичного виховання запропонувало **перенести акцент з музики на саму дитину**, яка

росте, її потреби, поглянути на справу з точки зору дитини. У процесі ознайомлення з музикою дитина сприймає всі компоненти, з яких вона складається, в комплексі. Дитина повинна зустрічатися з музикою в обставинах, що сприяють активній роботі всіх органів почуттів. Особливу активність мають зв'язки музичних вражень дитини з грою та її фізичною активністю. Крім того, пропонується змінити погляд на мету музично-виховної роботи і зрозуміти під нею тільки загальні орієнтири, що спрямовують діяльність педагога, а не набір навичок та умінь, які дитина повинна засвоїти за відповідний термін.

До розвитку дитини Італійське товариство з музичного виховання мають конкретні рекомендації щодо допомоги педагогам у роботі з дітьми. Ось деякі з напрямів музично-виховної роботи:

- участь в ритмо-моторній діяльності;
- позначення звуків різними засобами (жестами, рухами, голосом, графічними символами);
- ознайомлення зі звуками оточуючого світу;
- маніпулювання предметами та ознайомлення з рухами, що створюють звуки;
- ознайомлення зі звуками у більш системному вигляді з метою становлення їх якісних характеристик;
- використання різних частин тіла, голосу, різноманітних предметів, традиційних та електронних інструментів з метою самовираження та комунікації;
- знайомство з деякими музичними термінами тощо.

Рекомендації пропонують включати музику у загальний контекст життя, яке оточує дитину і співвідносити її з іншими формами комунікації. Це буде сприяти розвитку дитини як майбутнього споживача та творця культурних цінностей.

В англійській системі естетичного виховання музика та інші види мистецтва мають **практичне значення** в сучасному індустріальному суспільстві, яке вимагає і потребує творчих робітників у всіх сферах виробництва, що володіють уявою, здатні самостійно думати і вирішувати проблеми.

Саме на вироблення таких якостей і спрямовано багато програм художньої освіти в цій країні.

Музика в них розглядається як частина програми творчого розвитку особистості і **пов'язується з практичними галузями**: електроакустикою, комп'ютерною технікою, індустрією розваг, музичною терапією.

З підвищенням в Англії в останні роки інтересу громадськості до проблем дошкільного дитинства у країні помітно зростає кількість різноманітних закладів приватного характеру для догляду і виховання малят.

За браком державних дошкільних закладів, створюються так звані ігрові групи. У більшості англійських дошкільних закладів, за рекомендаціями фахівців, дітей об'єднують у різновікові групи залежно від рівня їхнього розвитку, а не за віковим цензом. У таких групах діти мають змогу самостійно обирати форму діяльності і займатися нею невизначений час.

У школах значне місце займає електронна музика. Оволодіння сучасною музичною технікою педагоги вважать засобом творчого розвитку. В школах поширене релігійне виховання, то ж церковна музика посідає значне місце. Про рівень загальної музичної підготовки говорять великі хорові концерти на стадіонах, на яких аматори хорового співу виконують такі твори, як ораторії Генделя. А вимоги до вчителя музики говорять про високий рівень їхньої підготовки. Він повинен грати на богослужіннях, керувати хором чи оркестром, вести уроки співів, навчати гри на інструментах

В останні роки американські педагоги та психологи зацікавилися проблемою особливостей розвитку дітей старшого дошкільного віку та початковою школи. Вони вважають, що саме в цьому віці у дітей закладається відповідне ставлення до школи та навчання, формується почуття власної гідності, починають складатися власні судження про свої можливості та здібності. І тому найефективнішим методом педагоги вважають широке використання природного нахилу дитини до пізнання через різноманітні ігри.

Серед різних проблем виховання – одна з основних – це проблема **спілкування**. Взаємні стосунки – найперший предмет для дітей цього віку.

Характерна риса американської дошкільної педагогіки – це інтерес до формування **творчої особистості** дитини, до **проблем дитячої обдарованості** у дошкільні роки. Американські педагоги вважають, що самовиявлення через мистецтво – найсуттєвіший компонент творчості. Підтримуючи інтерес до мистецтва, можна заохочувати дитину до встановлення контакту з іншими дітьми чи дорослими. Спільне обговорення різних історій, пов'язаних зі створенням музичних чи літературних творів, придумування казок, підбір музичного супроводу до них, робота над декораціями чи костюмами до спектаклю – все це обов'язково сприятиме накопиченню відповідного досвіду спілкування на різних рівнях розвитку творчих можливостей сприятиме такий вид діяльності, як співставлення символічного зображення предмета і його реального зображення чи звучання (музика, зображувальне мистецтво). Рекомендується в першу чергу, вчити дітей спостерігати, досліджувати, розмірковувати та маніпулювати ідеями та предметами. Така вільна гра, за думкою вчених, готує підґрунття для творчості, а мистецтво безпосередньо стимулює творче мислення, уміння збирати інформацію, аналізувати ситуацію, перетворювати її.

Американська дошкільна педагогіка на сучасному етапі висуває проблему взаємодії дитини і дорослого в розвитку дитячої творчості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розбудова системи освіти в Україні передбачає оновлення її змісту, зміну форм організації художньої діяльності дітей. Яскравою тенденцією цього процесу є зростання питомої ваги мистецтва у розвитку творчих здібностей і естетичного виховання дітей.

Переорієнтація виховного процесу на особистість дитини зумовлює необхідність дотримання певних принципів в організації естетичного виховання. Серед інших особливої уваги заслуговують такі, як **принцип гуманізації** системи естетичного виховання, **національної спрямованості** виховання, **наочності і доступності творів мистецтва, співробітництва і співтворчості** вихователя і дитини, **диференціації** навчання, **поєднання різних форм** організації навчання, **методів та засобів** відповідно до завдань і змісту, **єдності навчання і формування самостійної** художньо-творчої діяльності дітей. В аналізі експериментальної перевірки ефективності впровадження цих принципів у навчально-виховний процес ми і вбачаємо перспективи подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болонський процес у фактах і документах / Упорядники Степко М.Ф., Болюбаш Я.Я. та ін. – Київ – Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003.
2. Борисова О.О. Сучасні системи музично-естетичного виховання й навчання дітей: Навч.-метод. посібник. – Переяслав-Хм., 2005.

УДК 371.321: 81'233

І.В. Варнавська

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ВИРАЗНОСТІ МОВИ

У статті розглянуто особливості розвитку мовлення дітей дошкільного віку в процесі засвоєння засобів виразності. Проаналізовано психологічні процеси розвитку дітей дошкільного віку, з'ясовано зв'язок цих процесів із розвитком образного мовлення. Подано приклади найбільш ефективних завдань під час роботи над збагаченням мовлення дошкільнят.

The specific features of speech development of the preschool aged children in the process of mastering expressive means are studied in the article. The author analyzes psychological processes